

M.A. (PART – II)**-: EDUCATION :-****Economics of Education****(Paper – II) (June-2019)****Q.P. Code: 36784****[Time: Three Hours]****[Marks:80]**

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any three questions from Q. No. 1 to 7
 2. Q.No. 8 is compulsory.
 3. All Questions carry equal marks.

- Q.1.** a) Explain the relationship between education and economic system. **10**
 b) Define Unit cost of Education. Explain difficulties while estimating Unit cost. **10**
- Q.2.** a) Explain with examples cost effective analysis in education. **10**
 b) Enumerate the different problems of capitation fees. **10**
- Q.3.** a) Explain in detail the sources of finance for education. **10**
 b) “Education is a prerequisite an accelerator of economic growth.” Justify. **10**
- Q.4.** a) Discuss the residual approach of measuring the contribution of education in economic growth. **10**
 b) What is educational equity suggest measures of educational equity. **10**
- Q.5.** Explain the concept of five-year planning and discuss the Priorities for education in the various five-year plans. **20**
- Q.6.** Describe the internal and external efficiency of education? How do you make internal and external efficiency more effective in educational system? **20**
- Q.7.** What do you mean by Manpower planning? Explain steps, Need and importance of Manpower planning. **20**
- Q.8.** Write short notes on **any four** of the following: **20**
- a) Importance of Economics of Education
 - b) Types of cost of Education
 - c) Concept of cost consciousness
 - d) Resource mobilization for education
 - e) Any three benefits of Gini coefficient in inequality measurement
 - f) Role of Government in financing education.

Q.P. Code: 36784

[वेळ : ३ तास]

[गुण: ८०]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना : १. प्रश्न क्र. १ ते ७ पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 २. प्र. क्र. ८ अनिवार्य आहे.
 ३. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

- प्र.१. अ) शिक्षण आणि अर्थव्यवस्था यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा. १०
 ब) घटक खर्चाची व्याख्या लिहा. घटक खर्च ठरवितांना येणाऱ्या अडचणी स्पष्ट करा. १०
- प्र.२. अ) शिक्षणातील खर्च परिणामकारकता विश्लेषण उदाहरणाव्दारे स्पष्ट करा. १०
 ब) प्रति विद्यार्थी शुल्काच्या विविध समस्या विशद करा. १०
- प्र.३. अ) शिक्षणासाठीचे वित्ताचे स्रोत सविस्तर स्पष्ट करा. १०
 ब) “शिक्षण हे आर्थिक वाढीचे पूर्वापेक्षित वेगवर्धक आहे” समर्थन करा. १०
- प्र.४. अ) आर्थिक वाढीत शिक्षणाच्या योगदानाचे मापन करणाऱ्या शेषघटक उपागमाची चर्चा करा. १०
 ब) शैक्षणिक समानता म्हणजे काय ? शैक्षणिक समानतेसाठी उपाय सुचवा. १०
- प्र.५. पंचवार्षिक योजनेची संकल्पना स्पष्ट करा. विविध पंचवार्षिक योजनांची शिक्षणासाठीच्या प्राधान्यतेची चर्चा करा. २०
- प्र.६. शिक्षणाची अंतर्गत आणि बाह्य कार्यक्षमता वर्णन करा. शैक्षणिक व्यवस्थेची अंतर्गत आणि बाह्य कार्यक्षमता तुम्ही अधिक परिणामकारक कशी कराल ? २०
- प्र.७. मानवशक्ती नियोजन म्हणजे काय ? मानव शक्ती नियोजनाच्या पायऱ्या, गरज आणि महत्व स्पष्ट करा. २०
- प्र.८. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा. २०
 अ. शिक्षणाच्या अर्थशास्त्राचे महत्त्व
 ब. शैक्षणिक खर्चाचे प्रकार
 क. खर्च सावधानता संकल्पना
 ड. शिक्षणासाठी संसाधनांची जमवाजमव
 इ. असमानता मापनात गीणी गुणकाचे तीन फायदे
 फ. शिक्षणातील वित्तपुरवठ्यात शासनाची भूमिका

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. Attempt **four** questions of which Q. No **8** is **compulsory**.

1. a) What are the main features of ancient education? Explain with examples. **10**
b) Explain the duties of students in post vedic period. **10**
2. a) Explain the characteristics of education in post vedic period. **10**
b) Explain the purpose of studying veda. **10**
3. a) Explain the aims of Muslim education. **10**
b) Explain the recommendation of Indian education commission for secondary education. **10**
4. a) Explain the educational approach of Macaulays? **10**
b) Explain the primary education system in muslim period. **10**
5. Explain the difference between Buddhist and Brahmanic education. **20**
6. Explain the recommendation and objectives of secondary education commission (1952). **20**
7. State the meaning of wastage and stagnation. Explain its causes. **20**
8. Write short notes on any any **four** : **20**
 - a) Anaglicist Indian education.
 - b) Teacher education progress in 1921 to 1937 period.
 - c) Structure of Kothari commission.
 - d) Five characteristics of National education policy.
 - e) Problems in examination system.
 - f) Objective of Inclusive education.

मराठी रूपांतर

(३ तास)

गुण : ८०

सुचना : (१) कोणतेही चार प्रश्न लिहा.

(२) प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे

१. अ) प्राचीन भारतीय शिक्षणाची प्रमुख लक्षणे कोणती. उदाहरणासहीत स्पष्ट करा. १०
ब) उत्तर वैदिक काळातील विद्यार्थ्यांची कर्तव्य स्पष्ट करा. १०
२. अ) उत्तर वैदिक काळातील शिक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
ब) वेदाभ्यासाचे हेतू स्पष्ट करा. १०
३. अ) मुस्लीम शिक्षणाची ध्येय स्पष्ट करा. १०
ब) भारतीय शिक्षण आयोगाच्या माध्यमिक शिक्षणाच्या शिफारसी स्पष्ट करा १०
४. अ) मॅकॉलेचा शिक्षणविषयक दृष्टिकोन स्पष्ट करा. १०
ब) मुस्लिम काळातील प्राथमिक शिक्षण पद्धती स्पष्ट करा. १०
५. बौद्ध आणि ब्राह्मण कालीन शिक्षणातील फरक स्पष्ट करा. २०
६. माध्यमिक शिक्षण आयोगाची (१९५२) उद्दीष्ट्ये आणि शिफारशी स्पष्ट करा. २०
७. गळती व स्थगतीचा अर्थ सांगून कारणे स्पष्ट करा. २०
८. खालीलपैकी कोणतेही चारावर लिहा. २०
अ) आंग्लकालीन भारतीय शिक्षण
ब) १९२१ ते १९३७ काळातील शिक्षक शिक्षण प्रगती
क) कोठारी आयोगाची रचना
ड) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची पाच वैशिष्ट्ये
इ) परिक्षा पद्धतीतील समस्या
फ) समावेशित शिक्षणाची उद्दीष्ट्ये

Please check whether you have the right question paper.

- N.B.:**
- 1) Attempt any three from Q.1 to Q.7.**
 - 2) Question no.8 is compulsory.**
 - 3) All questions carry equal marks.**

- Q1.** (a) Explain the concept of instructional technology and differentiate it from communication technology. **(10)**
(b) State the emerging trends in educational technology. **(10)**
- Q2.** (a) What are the characteristics of a powerful learning environment? Elucidate the role of ICT in developing powerful learning environment. ~~~~~ **(10)**
(b) Elucidate the contribution of the different theories of learning to ICT learning. **(10)**
- Q3.** (a) Illustrate the Dick and Carey model of instructional design. **(10)**
(b) Explain various steps of ADDIE model with suitable examples. **(10)**
- Q4.** (a) “CAI promotes interactive learning”. Justify. **(10)**
(b) Describe the criteria of evaluation of CAI package. **(10)**
- Q5.** Explain the uses of synchronous and asynchronous modes of online learning in education. **(20)**
- Q6.** Elucidate the principles for preparing an effective SLM (Self Learning Material) and enumerate the criterion for evaluating SLM. **(20)**
- Q7.** List focus areas of research in ICT. What are the research findings in these areas? **(20)**
- Q8.** Attempt briefly any four of the following:- **(20)**
(a) Significance of ICT in education.
(b) Learning styles.
(c) Concept of Instructional Design.
(d) Characteristics of (CAL) Computer Assisted Learning.
(e) Uses of educational portals.
(f) Limitations of linear programme.
-

(३तास)

(एकूण गुण: ८०)

Please check whether you have the right question paper.

- प्र.१ (अ) अनुदेशन तंत्रज्ञान संकल्पना स्पष्ट करा आणि त्याचा संप्रेषण तंत्रज्ञाना सोबतचा फरक लिहा. १०
- (ब) शैक्षणिक तंत्रज्ञानातील उदयोन्मुख प्रवाह लिहा. १०
- प्र.२ (अ) प्रभावी अध्ययन वातावरणाची वैशिष्ट्ये कोणती? प्रभावी अध्ययन वातावरण विकसित करण्यात माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची भूमिका विशद करा. १०
- (ब) अध्ययनाच्या विविध उपपत्तीचे माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाच्या अध्ययनातील योगदान विशद करा. १०
- प्र.३ (अ) डिक आणि कॅरेचे अनुदेशन अभिकल्प प्रतिमान सोदाहरण लिहा. १०
- (ब) ADDIE प्रतिमानाच्या विविध पायऱ्या समर्पक उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा. १०
- प्र.४ (अ) “संगणक सहाय्यित अनुदेशन आंतरक्रियात्मक अध्ययनास चालना देते” समर्थन करा. १०
- (ब) संगणक सहाय्यित अनुदेशन मूल्यमापनाच्या निकषांचे वर्णन करा. १०
- प्र.५ शिक्षणातील ऑनलाईन अध्ययनातील समकालिक आणि असमकालिक माध्यमांचे उपयोग स्पष्ट करा. २०
- प्र.६ परिणामकारक स्व अध्ययन साहित्य तयार करण्यासाठी तत्वे विशद करा. आणि स्व अध्ययन साहित्यांचे मूल्यमापन करण्याचे निकष लिहा. २०
- प्र.७ माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानातील संशोधनाच्या ठळक (खास) क्षेत्रांची यादी करा.त्या क्षेत्रांतील संशोधनाचे फालितार्थ कोणते? २०

प्र .८

खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा.

२०

- (अ) शिक्षणामधील माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचे महत्व.
- (ब) अध्ययन शैली.
- (क) अनुदेशन अभिकल्प संकल्पना .
- (ड) संगणक सहाय्यित अध्ययनाची वैशिष्ट्ये
- (इ) शैक्षणिक पोर्टलसचे उपयोग .
- (फ) रेषीय अभिक्रमाच्या मर्यादा.

M.A. (PART - II)

-: EDUCATION :-

Guidance and Counseling

(Paper – VIII) (June-2019)

Q.P. Code :10985

[Time:3 Hours]

[Marks: 80]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any three Questions from Q.1 to Q.7.
 2. Q.8 is compulsory.
 3. All Questions carry equal marks.

- Q.1** a) What is the meaning of Job satisfaction? Explain the factors affecting Job Satisfaction. **10**
b) Explain the concept and basic Principles of Guidance. **10**
- Q.2** a) Attitude and Personality tests are essential for effective Guidance”. Justify **10**
b) Illustrate the ABC Model of REBT (Rational Emotive Behaviour Therapy) **10**
- Q.3** a) State the meaning of Counselling. Elucidate Directive and Non-Directive counselling. **10**
b) “Professional ethics provide sound base in the process of counselling,” Elucidate. **10**
- Q.4** a) Explain the Role of Guidance Personnel in Promoting and Preserving mental health. **10**
b) What is meant by Vocational Guidance? Explain factors affecting vocational choice **10**
- Q.5** Define “stress”. What are different types of stress? Explain Stress Management in detail. **20**
- Q.6** Explain in detail the role of guidance personnel in directing gifted children. **20**
- Q.7** Discuss the Trait and factor theory of occupational choice. **20**
- Q.8** Attempt briefly any four of the following **20**
- a) Sources of occupational information
 - b) Stages of disaster Management
 - c) Functions of Counsellor
 - d) Characteristics of good mental health
 - e) National level agencies for Guidance and counselling.
 - f) Burnout and career guidance

[Time:3 Hours]

[Marks: 80]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. Attempt any three Questions from Q.1 to Q.7.
 2. Q.8 is compulsory.
 3. All Questions carry equal marks.

प्र.१	अ	व्यवसाय समाधानाचा अर्थ काय आहे? व्यवसाय समाधानावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.	10
	ब	मार्गदर्शनाची संकल्पना आणि मुलभूत तत्वे स्पष्ट करा.	10
प्र.२	अ	“अभिवृत्ती आणि व्यक्तिमत्व चाचण्या प्रभावी मार्गदर्शनासाठी आवश्यक आहेत” समर्थन करा.	10
	ब	तार्कीक भावनात्मक वर्तनात्मक उपचार पद्धतीचे एबीसी (ABC) प्रतिमान सोदाहरण स्पष्ट करा	10
प्र.३	अ	समुपदेशनाचा अर्थ लिहा. निर्देशीत आणि अनिर्देशीत समुपदेशन विशद करा	10
	ब	“व्यावसायिक नितीमत्ता समुपदेशन प्रक्रियेत निकोप आधार प्रदान करते” विशद करा	10
प्र.४	अ	मानसीक आरोग्याचे संवर्धन व संरक्षण करण्यात मार्गदर्शन करणाऱ्या व्यक्तींची भूमिका स्पष्ट करा.	10
	ब	व्यावसायिक मार्गदर्शन म्हणजे काय? व्यवसाय निवडीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा	10
प्र.५		‘ताण – तणाव’ ची व्याख्या द्या. तणावाचे विविध प्रकार कोणते ? ताण – तणावाचे विविध प्रकार कोणते? ताण – तणाव व्यवस्थापन सविस्तर स्पष्ट करा	20
प्र.६		कुशाग्र बालकांना दिशा देण्यासाठी मार्गदर्शन सेवकांची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा	20
प्र.७		लक्षण व घटक उपगमाची व्यवसाय निवडीबाबत चर्चा करा	20
प्र.८		खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा अ) व्यावसायिक माहितीचे स्रोत ब) आपत्ती व्यवस्थापनाचे टप्पे क) समुपदेशकाची कार्ये ड) चांगल्या मानसीक आरोग्याची लक्षणे इ) राष्ट्रीय स्तरावरील मार्गदर्शन आणि समुपदेशनाच्या संस्था फ) त्रस्तता आणि करिअर मार्गदर्शन	20

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any three questions from Q. No. 1 to 7.
 2. Question number 8 is compulsory.
 3. All questions carry equal marks.

- Q.1 a) What is the role of teacher in open and distance learning? Explain in detail. 10
b) What are the characteristics of distance learners? 10
- Q.2 a) What are the Curricular issues related to ODL? Explain Individual based issues in Curriculum. 10
b) What is the role of academic staff in ODL? 10
- Q.3 a) What is Community development? Explain the programme and features of community development programme of IGNOU. 10
b) Explain the need of learners support system in distance education. 10
- Q.4 a) Explain the role of information and communication technology in ODL. 10
b) Explain the project based learning as an Innovative Practice in ODL. 10
- Q.5 What are the bases of Curriculum Construction? Explain the philosophical bases of Curriculum Construction with its application. 20
- Q.6 Why should the study material prepared in SLM format for distance Education? Discuss. 20
- Q.7 What is the process of evaluation in ODL? Explain any two types of evaluation in details. 20
- Q.8 Attempt any four of the following 20
- a) Counselling in open and distance learning
 - b) Characteristics of distance education Institutions
 - c) Feed back mechanism in ODL
 - d) Principal of Constructivist learning
 - e) Need of open and distance learning in Present Context
 - f) Criteria for education of SLM.

Q.P. Code :36953

[वेळ : ३ तास]

[गुण: ८०]

Please check whether you have got the right question paper.

- प्र. १ अ) मुक्त व दुरस्थ अध्ययनामध्ये शिक्षकाची भूमिका काय आहे ? सविस्तर स्पष्ट करा. १०
ब) दुरस्थ अध्ययन कर्त्याची वैशिष्ट्ये काय आहेत? १०
- प्र.२ अ) मुक्त आणि दुरस्थ अध्ययनाशी संबंधित अभ्यासक्रमातील व्यक्ती आधारित (Individual Bases) प्रवाह स्पष्ट करा. १०
ब) मुक्त आणि दूर शिक्षणामध्ये शैक्षणिक कर्मचाऱ्यांची (Academic Staff) भूमिका स्पष्ट करा. १०
- प्र.३ अ) समुदाय विकास म्हणजे काय? IGNOU च्या समुदाय विकासाचे कार्यक्रम आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
ब) दूरस्थ शिक्षणात विद्यार्थी सहाय्य सेवेची गरज स्पष्ट करा. १०
- प्र.४ अ) मुक्त आणि दुरस्थ अध्ययनामध्ये माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाची भूमिका स्पष्ट करा. १०
ब) मुक्त आणि दुरस्थ अध्ययनात प्रकल्प आधारित अध्ययन एक नाविण्यपूर्ण पद्धती म्हणून स्पष्ट करा. १०
- प्र.५ अभ्यासक्रम रचनेचे आधार कोणते आहेत? अभ्यासक्रम रचनेचे तात्वीक आधार त्याच्या उपयोजनासाहित स्पष्ट करा. २०
- प्र.६ मुक्त शिक्षणामध्ये अभ्यास साहित्य हे स्वयं अध्ययन साहित्य पद्धती मध्ये का लिहिले पाहिजे? चर्चा करा. २०
- प्र.७ मुक्त आणि दुरस्थ अध्ययनातील मूल्यमापन प्रक्रिया काय आहेत ? मूल्यमापनाचे कोणतेही दोन प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. २०
- प्र.८ खालीलपैकी चारांवर लिहा २०
अ) मुक्त आणि दुरस्थ शिक्षणातील समुपदेशन
ब) दुरस्थ शैक्षणिक संस्थांची वैशिष्ट्ये
क) मुक्त आणि दुरस्थ अध्ययनातील प्रत्याभरण यंत्रणा
ड) संरचनात्मक अध्ययनाची तत्वे
इ) वर्तमान काळात मुक्त व दुरस्थ अध्ययनाची गरज
फ) स्वयंअध्ययन साहित्य मूल्यमापनाचे निकष
